

PROF. DR. BAYKAN SEZER'İN ARDINDAN 1938-2002

Ahmet NALINCIOĞLU

Prof. Dr. Baykan SEZER 7.8.1939 tarihinde Malatya'da doğdu. Babası Kıbrıs asıllı olup Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Göz Kürsüsü eski Başkanlarından Prof. Dr. Necdet SEZER'dir.

İlk eğitimini Gedikpaşa İlk Okulunda, Orta eğitimini ise 1959 yılında Galatasaray Lisesinde tamamladı. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü mezunu olup doktorasını da bu bölümde tamamlamıştır. Paris'te; Jacques Berque, Fernand Braudel gibi önemli isimlerin yanında çalışmalarda bulunmuş, seminerlerine katılmış, sosyoloji yanında sinema ile ilgilenmiştir.

Prof. Dr. Baykan Sezer akademik hayata 30.4.1969'da İ.Ü. İşletme Fakültesi Davranış Bilimlerinde intisap etmiş, 31.10.1972 yılında Edebiyat Fakültesi'ne geçerek, Sosyoloji Kürsüsü Tecrübî Sosyoloji Sertifikası bünyesinde çalışmalarına başlamıştır.

1998 yılında kendi arzusu ile emekliliğe ayrıldığı zaman Anabilim Dalı Başkanlığı, Bölüm Başkanlığı ve Sosyoloji Araştırma Merkezi Müdürlüğü gibi görevlerle, Y.Ö.K yasası sonrasında emekli olan ve başka üniversitelere giden öğretim üyeleriyle 1 doçent 3 yardımcı doçent kadrosuna inen Sosyoloji Bölümünü, zenginleştirmiş ve yürütülen çalışmalarla Türkiye Üniversiteleri arasında başarılı bir bölüm haline getirmiştir.

Prof. Dr. Baykan Sezer yürüttüğü çalışmalarla sosyolojiyi bir kavram bilimi olmaktan kurtarmış, kullanılan kavramların gerisindeki tarihî/toplumsal gerçekliğin öne çıkmasını sağlamıştır. Örnek vermek gerekirse Hilmi Ziya Ülken'de görülen ve belli bir zamana ve yere bağlı olması gereken özelliklerin

her bir yanda ve değişik zaman kesitlerinde bulunduğu, yine Cahit Tanyol'da olduğu gibi Laik Ahlakı temellendirirken, aşirî ahlakı 16-17 yüzyıldan aldığı örneklerle ve ondan sonra geldiğini söylediği laik ahlakı M.Ö. 500'lü yıllarda Sokrates'ten aldığı örneklerle temellendirilmesine onda rastlamak mümkün değildir.

Prof. Dr. Baykan Sezer kavramlaştırmanın arkasında yer alan ve sosyolojinin esas malzemesini ve konusunu oluşturan tarihî/toplumsal verilerden yola çıkarak çalışmasını sürdürmüştür. Onun esas kaygısı bu tarihî/toplumsal gerçekliğin dinamiğini ve işleyiş biçimini ortaya koymaktır. Bunun için değişik biçimlerde dile getirilen Doğu-Batı ilişkisi onda gelişip bir teori niteliği kazanmış ve tarihî/toplumsal gerçekliğin ana motorunu çok uzun zamanlar ve değişik mekanlarda sağlamış bulunmaktadır.

Doğu-Batı ilişkisi salt bir teori olarak da kalmamıştır. O içinde Türk toplumunun da yer aldığı ve uzun zamanlar bu ilişkilerde tayin edici bir rol oynadığı gerçeğini de sosyolojimizin ana maddesi haline getirmiştir. Türk tarihini bütünüyle yakalamak çabası ve günümüz toplumları ve toplumlar arası ilişkilerindeki yerini tayin etmek isteği çok yönlü okumasına ve başta tarih kitapları olmak üzere değişik alanlara ilgi duymasına yol açmış bulunmaktadır.

Okuduğu kitaplar, yapılmış çalışmalar ve ortaya atılan tezler onun kuramsal olarak kurduğu gerçekliği, toplumsal gerçekliği bir şekilde aydınlatan, bilinmeyen, karanlıkta kalan yanlarına işaret eden çalışmalarıdır. O bu çalışmalardan bir şey öğrenmek yerine; kurgusunu yaptığı, bulunması gereken yerde olan gerçeklerin orada olduklarını görmekte, derlemekte ve her çalışmadan bu gerçekliği açığa çıkaracak bir şeyleri bularak teorinin işlerliğini ortaya koymaktaydı.

Ona göre Doğu-Batı ilişkisi dünya çapında sürdüğü, sürdürüldüğü bilinen ilişkilerin en geniş çapta kucaklayıcısı ve değişen çağlara ve buna bağlı olarak ortaya çıkan farklı ele alışlara rağmen geçerliliğini sürdüren, eskimeyen bir ele alış ve değerlendirme biçimiydi.

Bu ilişki dünya tarihinin kuran temel ilişkilerin en köklü ve en kapsamlısı olarak sosyolojimize, Türkiye'de yapılan sosyolojiye yeni boyutlar kazandırmıştır. Altta yatan derinliği ve çok değişik zaman ve mekan boyutunda yer alan toplumsal ilişkileri görmeyenlerin kuru bir bağlantı, hatta coğrafi bir şey olarak kavradıkları bu tez, bu teori, sadece Türk tarihini ve toplumunu tarihî bir veri olmaktan çıkarmış ve dünya çapında sürdürülen ilişkilerin arenasında

yer alışımına bağlı olarak toplumumuzun ve onun bilimi olan sosyolojimizin önüne yeni hedefler, yeni konular ve yeni ele alış biçimleri koymuştur.

Prof. Dr. Baykan Sezer'e göre Türk toplumu ve tarihi, gerçek anlamını Doğu tarihi içinde bulmaktadır. Doğu toplumları farklı özelliklere sahip toplumlardır. Çünkü karşılaştıkları sorunları eldeki imkanlar çerçevesinde çözmüşler ve buna bağlı olarak farklı özellikler ve yapılar kazanmışlardır. Başka bir deyişle Doğu uygarlıklarının varlığı tarihin başlatıcısı ve itici gücü olmuştur.

Bu temel yaklaşım çalışmalarında da kendisini göstermiş, Doğu toplumlarının ihmal edilen özelliklerini ortaya koymak ve temel yanlarının altını çizmek, Batıyla ilişkilerinde ortaya çıkan yeni toplum özelliklerini açıklamak önde gelen amacı olmuştur. Bu doğrultuda doktora tezi olan "Asya Tarihinde Suboyu Ovaları ve Bozkır Uygarlıkları" adlı çalışmasında Batı sosyologları tarafından ortaya atılan ve amacı daha çok Doğu toplumlarının Batıdan farklılığını vurgulamak olan A.T.Ü.T meselesi çerçevesinde Doğu toplumlarının toplumsal aşamalarından bir biçimini gerçek temellerine oturtmak ve A.T.Ü.T. tartışmalarına gereken katkıyı yapmak olmuştur.

"Toplum Farklılaşmaları ve Din Olayı" adlı çalışması sosyolojinin önemli konularından biri olan din konusunu Doğu Batı ekseninde ele alması ve bu eksene bağlı olarak ortaya çıkan toplumsal gelişmelerle Batıda Hıristiyanlığın ve mezheplerinin yayılması yanında Doğuda tarım başlangıcı dinlerle son olarak İslamiyet'in yayılmasını sosyolojik açıdan temellendirmesidir.

"Doğu-Batı İlişkileri Açısından Batı Tarımı" adlı çalışması ise tarım ilişkileri ekseninde ve Doğu ile olan ilişkiler çerçevesinde Batının sınıflı yapısının ve sanki kendiliğinden olmuş gibi açıklanan köleci, feodal ve kapitalist yapıların nasıl oluştuğunu ama bu defa bizim açımızdan, bize göre nasıl oluştuğunu açıklamaktadır.

Çalışmalarında sadece tarihi/toplumsal özelliklerin açıklanması değil, sosyolojinin bir bilim olarak, Türk toplumunu yakından ilgilendiren bir bilim olarak açıklanması da önemli bir yer tutmaktadır. "Sosyolojinin Ana Başlıkları" adlı çalışması genel olarak Sosyolojinin, Batı Sosyolojisinin ortaya çıkış ve gelişme koşullarını geride yatan bilimsel düşünce biçimleri, tarihî gelişmeler ve Sosyolojinin belli başlı başlıkları çerçevesinde temellendirmektedir.

Sosyolojiye giriş niteliğindeki ikinci kitabı ise “Türk Sosyolojisinin Ana Sorunları” başlığını taşımakta ve Türk tarihinin aşamalandırılması çerçevesinde Orta Asya’dan günümüze bir gelişme çizgisi içinde başta ‘Osmanlı’ olmak üzere tarihte kazanılan toplumsal özellikler sistemleştirilmekte ve Türk sosyolojisinin ana temaları arasına sokulmaktadır. Günümüz Türk toplumunun önemli meselelerinin de ele alındığı bu çalışma, sosyolojiyi kitabî olmaktan çıkararak, bir kavramlar manzumesi olmaktan kurtaran ve doğrudan Türk toplumunun/ tarihinin meselelerini ele alan gerçekçi bir hüviyete kavuşturan bir çalışmadır.

“Sosyolojide Yöntem Tartışmaları” adlı çalışması ise yine ana yaklaşımı ve ele alışı doğrultusunda topluma, Sosyolojiye, onun yöntemine farklı bir ele alış ile yaklaşmaktadır. Sosyolojiyi anlaması ve temellendirmesini içeren bu çalışma diğer çalışmalarda olduğu gibi ayrıntılı bir biçimde ve titizlikle incelendiğinde paragraflara sıkıştırılmış çok geniş konularla bezeli olduğu ayrıca görülecektir.

Prof. Dr. Baykan Sezer bu ve diğer çalışmalarıyla Türk toplumu ve tarihi karşısında takındığı doğru ve geçerli tavrın ürünlerini vermiş belli kavramlar ve temalar arasına sıkışmış sosyolojimize geniş bir ufuk ve aşılması gereken bir yol açmıştır.

Ölüm yıldönümü olan 7 Eylül 2003 tarihinde kendisini saygı ve rahmetle anıyoruz.